

TEOLOGISKA HÖGSKOLAN STOCKHOLM

EXAMENSARBETE

Kandidatprogrammet i mänskliga rättigheter
VT 2018

Förvaret

En kvalitativ intervjustudie med handläggare på
Migrationsverket

Författare: Summi Rahimi

Handledare: Johnny Jonsson

Teologiska Högskolan Stockholm

Abstract

There are five detention centers in Sweden (in Swedish "förvaret"), where asylum seekers and migrants are held in custody until the Migration Agency has completed their investigation and concluded who are allowed to remain in Sweden and who should return/sent back to their home countries. The detainees are taken into detention centers because the state and authorities are afraid that they will "go under ground".

This study has been based on the primary empirical data provided by semi-structured interviews. These have then been analysed with a narrative methodology, and in interaction with relevant literature as secondary data. Seven staff members at the detention center in Flen have been interviewed. Erving Goffman's theory about "total institutions" and Michael Foucault's theory about power and its exercise have been used as theoretical basis for the analysis. The purpose of this study is to investigate how the staff members in the detention center in Flen works, how the staff experience their duties and what opportunities there are available for the detainees.

The following questions should be answered: (1) How does the staff work in the detention center and how does the interaction between the detainees and the staff look like? (2) How the detention center affects detainees health and what kind of care is available for detainees? (3) What do the staff consider of the criticisms against the detention centers?

In summary, the empirical base shows that (1) the staff at the detention center (in Flen) have two different roles, first to help detainees who feel bad or are sick and also to persuade the detainees to cooperate and leave the country voluntarily. The interviewers stated that some of the detainees do not want any contact with the staff, while others are more open to it. (2) The main aim of the staff is to treat the detainees within the walls of the detention center, however, when the resources are insufficient. When more serious problems arise the detainees are offered care outside the detention center. (3) The interviewed staff members held the opinion that the criticism of the detention centers is wrong and unfair. Their conviction was that the lawmakers have decided that these detention centers are needed and that they trust their decisions, detention centers are part of the asylum process, that the staff only trying fulfill their duties, detention centers are the result of the policy that people voted for in general elections.

English title

Detention Center - A qualitative interview study with the staff at the Migration Agency

Nyckelord/Keywords

Förvaret, Migrationsverket, asylsökande, förvarstagna, personal, institution, interaktion, kritik

Detention center, Migration Agency, asylum seekers, detainees, administrators, institution, interactionism, criticism

Förord

Jag vill passa på och tacka alla som har hjälpt mig genom uppsatsskrivandet. Först och främst vill jag rikta ett varmt tack till min handledare Johnny Jonsson, som med sitt enastående engagemang hjälpt och motiverat mig genom hela uppsatsarbetet. Tack för all din tid och för din ovärderliga hjälp!

Jag vill även rikta ett stort tack till personalen på förvaret i Flen som gav mig tillträde att komma in på deras arbetsplats. Tack till mina intervjupersoner, som generöst delat med sig av sin tid och reflektioner. Utan er hade den här uppsatsen inte varit möjligt att genomföra.

Slutligen vill vi rikta ett extra stort och innerligt tack till min bästa vän Aso och till hela min underbara familj, för deras fantastiska stöd, tålamod och uppmuntran. Ni har varit ovärderliga för mig under denna påfrestande tid och fått mig att kämpa vidare. Ett särskilt tack till min kära syster Osay, som har stöttat mig under hela uppsatstiden. You're My Rock!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Urval och avgränsningar	7
1.3 Metod och material	8
1.4 Tidigare forskning	9
2 BAKGRUND	12
2.1 Presentation av verksamheten	12
2.2 Grunder för förvarstagande	13
2.3 Kritik mot förvaret	15
2.4 Uppsikt - istället för förvar	16
3 TEORETISKA PERSPEKTIV	18
4 RESULTAT	21
4.1 Det positiva och negativa med att jobba på förvaret	21
4.2 Inte ett jobb för alla	22
4.3 Hot, våld och samverkan på förvaret	24
4.4 Personalens syn på kritiken mot förvaret	24
4.5 Psykisk ohälsa och rätten till vård	26
4.6 Avskiljande rummet	28
4.7 Förvarstagnas vardag	28
5 ANALYS	30
6 DISKUSSION OCH SLUTSATSER	39
6.1 Teoretisk reflektion	40
6.2 Metodisk och empirisk reflektion	40
6.3 Avslutande reflektioner	41
Bibliografi	42
Bilagor	44

1. Inledning

Allt fler människor tvingas att fly sina hem och söka skydd i andra länder. Enligt UNHCR:s senaste rapport har 65,6 miljoner människor blivit tvångsfördrivna i slutet av 2016.¹ Under den så kallade ”flyktingströmmen”, som ägde rum under 2015, tog Sverige emot 162 877 asylsökande. År 2016 avgjorde Migrationsverket 111 979 asylärende, och av dessa fick 19 669 avslag på sin ansökan och 10 754 var så kallade ”Dublinärende”.² Människor som får avslag på sin asylansökan, samt får av- och utvisningsbeslut kan hamna i förvar. Förvaret är Migrationsverkets låsta enheter där personer utan uppehållstillstånd i Sverige hålls frihetsberövade i väntan på utredning, avvisning eller utvisning.³ Det finns fem stycken förvar i Sverige, som är uppdelade på nio enheter, i Kålleröd, Märsta, Flen, Åstorp och Gävle.

Förvaret har fått kritik från både nationell och internationell håll, bland annat av FN:s och Europarådets kommitté mot tortyr, Röda Korset, Amnesty International, den statliga Försvarsutredningen och Justitieombudsmannen. Kritiken har bland annat varit om ”bristande rättssäkerhet, placering av förvarstagna i Kriminalvården, behandlingen av självmordsbenägna, otillräcklig statistik och dokumentation samt avsaknad av central styrning”.⁴

Den här ämnet är relevant att studera inom Mänskliga Rättigheter, eftersom det handlar om en utsatt grupp av människor, som av olika anledningar söker skydd i Sverige och det är viktigt att de behandlas rätt. Det är viktigt att människor är informerade om förvarets existens, om hur man arbetar på förvaret och om förvarstagna får sina behov och rättigheter tillgodosedda.

¹ UNHCR Sverige - <http://www.unhcr.org/neu/se/13730-ankomsten-av-flyktingar-och-invandrare-till-europa-minskar-fortsatta-rapporter-om-missforhallanden-och-dodsfall.html>

² Migrationsverket - <https://www.migrationsverket.se/download/18.2d998ffc151ac3871592564/1485556054285/Avgjorda+asyl%C3%A4renden+2016+-+Asylum+decisions+2016.pdf>

³ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 11

⁴ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 15-16

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsatsen är att få en inblick i hur förvarsheten i Flen fungerar, hur personalen ser på sin roll och den kritik som riktas mot förvaret, samt hur livet ser ut för förvarstagna. I den här studien ska följande frågor besvaras:

1. Hur arbetar personalen på förvaret och hur ser interaktionen mellan förvarstagna och personalen ut?
2. Vilken påverkan har förvaret på förvarstagnas hälsa/ohälsa och vilken form av stöd och vård finns det tillgängligt för förvarstagna?
3. Vad anser personalen om den kritik som riktas mot förvaret?

1.2 Urval och avgränsningar

Studien är begränsad till ovanstående frågeställningar. Avgränsning har gjorts gällande försvarstagnas syn på förvaret, då intervju med försvarstagna inte kunde hållas av etiska och praktiska skäl. Av etiska skäl kunde intervjuer med förvarstagna inte hållas, då det fanns risk att intervjun kunde väcka negativa känslor hos förvarstagna, som kanske redan befinner sig i en psykisk påfrestande situation. Det fanns risk att förvarstagna hade missuppfattat min roll som forskare och blivit misstänksamma. Det fanns även risk att min närvaro och intervjuer skulle ge de hopp (eller väcka rädsla) att jag på något sätt kan påverka deras asylärende (på positivt eller negativt sätt). Jag var inte beredd att ta sådana risker, i synnerhet inte när det gäller en redan utsatt grupp av människor som befinner sig i svår situation och mår dåligt. Denna avgränsning gjordes även av praktiska skäl, då det kunde bli kostsamt och tidskrävande att beställa tolkar för att kunna intervjua de förvarstagna. På grund av ovan nämnda anledningar, har jag begränsad mig till att endast intervju personalen på förvaret och på det sättet få en inblick i hur personalen arbetar på förvaret, samt få inblick i hur de förvarstagnas sista dagar i Sverige ser ut. Det var svårare att göra avgränsning gällande litteraturen, då det inte finns mycket skrivet om förvaret. Fokus låg dock på att använda så relevant litteratur som möjligt.

1.3 Metod och material

Studien är baserad på en kvalitativ metod, med tonvikt på intervju med handläggare på Migrationsverket i Flen. Alan Bryman, professor i bland annat social forskning, samt författare för boken ”Samhällsvetenskapliga metoder”, menar att valet av forskningsdesign och metod är kopplade till vilket syfte och frågeställningar man har som forskare. Bryman förklarar att om man är intresserad av mätningar av olika sociala företeelser, så skulle en kvantitativ metod passa bäst, men om man däremot är intresserad att forska en specifik grupps åsikter och uppfattningar så passar den kvalitativa metoden bäst.⁵ Därav valdes en kvalitativ metod, med semi-strukturerad intervjuform, för att kunna besvara studiens frågeställningar och syfte. Det var viktigt för studien att intervjupersonerna kunde prata öppet och dela med sig om sina åsikter, samtidigt som det var viktigt att kunna ställa följdfrågor.

Totalt hölls det sju intervjuer med personalen på förvaret i Flen och intervjupersonerna hade olika positioner, arbetsuppgifter och jobbade olika skift. Sex av informanterna är anonyma, den sista intervjun hölls med enhetschefen på förvaret i Flen, Klas Larsson. Intervjuerna varade cirka 40-45 minuter och spelades in på bandspelare, som sedan transkriberades. Urvalet av intervjupersoner baserades i första hand på deltagarnas vilja att ställa upp på intervju, samtidigt var det viktigt att få så stor variation som möjligt av personalen med olika roller och positioner inom förvaret. Det är viktigt att poängtera att det är en fallstudie över förvaret i Flen, vilket innebär att man inte kan veta hur representativt Flen är för andra förvar runt om i Sverige.

Det finns begränsad litteratur om förvaret, dock finns det rapporter och statistik gällande förvar på Migrationsverkets hemsida, Regeringens hemsida, rapporter från frivilligorganisationer, såsom Röda Korset och UNHCR. Det material som studien utgår ifrån är bland annat Ulrika Andersson (m.fl.) ”Flyktingfängelser - en antologi om Migrationsverkets förvar”, Podden ”Människor och migration” av Lisa Pelling, Ignacio Vita och Maja Dahl, Thom Axelsson och Jonas Qvarsebo bok ”*Maktens skepnader och effekter*” och Erving Goffmans bok om ”totala institutioner”.

För studiens genomförande granskades det insamlade materialet, genom att värdera dess pålitlighet och trovärdighet. Pålitligheten och trovärdigheten redovisas genom bland annat att ge en detaljerat beskrivning av tillvägagångssättet studien har genomförts, samt redovisning av det insamlade

⁵ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011), sida 45-46

materialet. Nedan är en kort beskrivning av det insamlade materialet. Lista med intervjufrågor finns i bilaga 1.

Röda Korset är välkänd och pålitlig organisation, som har många års erfarenhet av arbete med migration. ”Människor och Migration är podcasten som tar sig an migration ur ett statsvetenskapligt och juridiskt perspektiv”⁶, där bland annat Ignacio Vita och Lisa Pelling medverkar. ”Ignacio Vita är en av Sveriges mest välkända asylrättsjurister och han undervisar även domare och andra jurister i asylrätt och mänskliga rättigheter. Lisa Pelling är utredningschef på Arena Idé och har doktorerat i statsvetenskap inom migration och transnationella band.”⁷ Migrationsverket är en statlig myndighet som ger ut mycket information och statistisk kring migration på sin hemsida. Thom Axelsson och Jonas Qvarsebo är båda fil.dr och lektorer vid Malmö Högskola. Författarna för boken ”Flyktingfångelser” är aktiva i asylrättsrörelsen sedan många år. I boken medverkar förvarstagna som berättar om sina egna upplevelser om förvaret, anhöriga, jurister, aktivister och forskare.

1.4 Tidigare forskning

Svenska Röda Korsets rapport från 2011, som heter ”Förvar under lupp”, har analyserat 953 beslut och domar gällande förvar och uppsikt. I rapporten studeras bland annat tillämpningen av proportionalitetsprincipen rörande beslut som leder till förvarstagande av asylsökande, förlängning av sådana beslut samt beslut om placering av personer i arrest, häkte eller i kriminalvård. Röda Korset kom fram till att det fanns brister på alla punkter, samt hävdar att det inte går att utläsa i majoriteten av dessa beslut och domar, om det har gjorts några individuella prövningar av proportionalitetsprincipen i enskilda fall. Röda Korset uppger att uppsikt inte används i den utsträckning som lagstiftaren avsåg när lagen skrevs, och att man i besluten och domarna inte motiverar varför det beslutas ta personen i förvar, istället för uppsikt. Röda Korset visar på att myndigheterna drar förhastade beslut gällande förvar, oftast baserat endast på att personen vid något tillfälle kanske uttalat en ovilja att återvända till hemlandet.⁸

⁶ Människor och Migration - <http://arenaide.se/poddar/manniskor-och-migration/>

⁷ Människor och Migration - <http://arenaide.se/poddar/manniskor-och-migration/>

⁸ Maite Zamacona Aguirre (2012), Röda Korset - *Förvar under lupp*, sida 6

Michael Welch, professor i straffrättsliga programmet vid Rutgers Universitet i USA och Lisa Schuster, docent i sociologi vid City Universiteten i London, har skrivit en rapport om förvarstagande av asylsökande i USA, Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Italien.⁹ Welch och Schuster menar att frihetsberövande av personer är något av det allvarligaste en stat kan göra mot människor, i synnerhet mot människor som inte begått något brott. Welch och Schuster förklarar att detta är ännu mer allvarligare, eftersom dessa människor är redan utsatta och kanske flytt från sina hemländer på grund av förföljelse. Welch och Schuster hävdar att förvarstagande av asylsökande (i de länderna som författarna har studerat) oroar människorättsorganisationer, i synnerhet då det går emot FN:s flyktingkonvention.¹⁰

Människorättsorganisationer är bekymrade över att nationer i väst har dragit tillbaka sitt engagemang för flyktingar, en av de är UCLU¹¹, som har uttalad sig kritisk mot att den amerikanske regeringen har vänd ryggen politiska asylsökande. UCLU hävdar att besluten varit styrda av politik, snarare av humanitära skäl. UCLU menar att USA har skickat tillbaka otaliga personer till länder där de senare blev fängslade, torterade och till och med dödade.¹² Författarna menar att förvarstagande av asylsökande hör till en kriminaliseringsprocess som marginaliserat asylsökande, något som leder till att asylsökande uppfattas som falska och lättare att neka asyl till i efterhand. Welch och Schuster försöker med sin studie visa på den negativa inverkan den så kallade ”kontrollkulturen” haft på asylsökande (särskild efter 11 September) och dess spridning från USA till hela Europa.¹³

Rättsvetaren Daniel Wilsher är inne på samma spår och menar att anledningen till att migration alltid diskuteras ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv, beror på attackerna mot World Trade Center. Han förklarar att detta har gjort att flyktingar ses som hot mot den allmänna ordningen och möter på våld och hot på vägen till EU. ”Att ratade individer senare sätts i förvar är en naturlig förlängning av samma logik”.¹⁴

⁹ Michael Welch & Liza Schuster (2005), sida 331

¹⁰ Michael Welch & Liza Schuster (2005), sida 332

¹¹ UCLU - Den amerikanska civila frihetsunionen

¹² Michael Welch & Liza Schuster (2005), sida 332

¹³ Michael Welch & Liza Schuster (2005), sida 333

¹⁴ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 78

Författarna menar att rädslan för brott och för främlingar hänger ihop, därför kan asylsökande ses som utomstående och mötas av misstankar, och på grund av detta kan man tycka att asylsökandes förvarstagande är inte bara nödvändigt, utan också lämpligt. FN:s högkommissarie för flyktingar (UNHCR) fördömde under 2002, politiken och policyn som leder till förvarstagande av asylsökande och menade att det strider mot normer och principer för internationell flyktingrätt. UNHCR betonade även vikten att i de fall det krävs vidare utredning i asylsökandes ärende så ska förvarstagande endast vara i syfte att utreda och intervjua, och att personen ska därför inte sitta i förvaret under hela den perioden. UNHCR tog även upp vikten av att i förvarsbesluten av asylsökande måste det alltid göras en individualiserad analys.¹⁵

¹⁵ Michael Welch & Liza Schuster (2005), sida 348

2. Bakgrund

2.1 Presentation av verksamheten

Under 1937 började man i Sverige, utifrån utlänningslagen, ta personer i förvar ”antingen i väntan på verkställighet av ett avvisningsbeslut eller för att underlätta förhör”.¹⁶ Personerna placerades i häkten eller anstalt. Fram till 1940 var det polismyndigheten eller länsstyrelsen som tog förvarsbesluten. De första förvarsanläggningen öppnades 1940 i Dalarna.¹⁷ År 1975 utökades asylrätten, samtidigt som det skedde en skärpning av kriterier för förvarstagande, bland annat om personen hade oklar identitet, om personen avvek eller ägnade sig åt brottslig verksamhet. Samma år infördes möjlighet till uppsikt.¹⁸

Förvarsverksamheten hanterades tidigare av Kriminalvården, men på grund av omfattande kritik som riktades mot Kriminalvården och dess behandling av försvarstagna, fick Migrationsverket under 1997 ta över ansvaret för förvarsverksamheten. Kritiken var bland annat att förvarstagna blandades med brottsdömda och att det därför var en olämplig plats för asylsökande att befinna sig på. ”Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr samt omänsklig eller kränkande behandling eller bestraffning (CTP) hade lämnat in en ytterst kritisk rapport till svenska regeringen där de slog fast att fängelse eller häkte under inga omständigheter är en lämplig plats för uppgiften”.¹⁹

Kriminalvården har än idag inte släppt ansvaret helt, eftersom förvarstagna fortfarande kan placeras i häkten eller på anstalt, om de utgör en fara för sig själv eller andra. Ulrika Andersson (m.fl) skriver i sin bok ”Flyktingfängelser”, att Migrationsverket försöker tydliggöra att förvar inte är fängelse, genom att bland annat satsa på trivsel. Det gör man med bland annat tillgången till gym, pingisbord, tv-apparater, datorsalar och vänskaplig personal. Författarna skriver att ”i intervju med chefer på förvaret i Märsta framkommer dock att personalens vänskapliga förhållningssätt ofta är en medveten strategi för att försöka få så många som möjligt att acceptera deportation utan polisiärt tvång sätts in”.²⁰

¹⁶ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 73

¹⁷ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 74

¹⁸ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 76

¹⁹ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 76

²⁰ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 18

2.2 Grunder för försvarstagande

Ignacio Vita, advokat inom asyl- och migrationsrätt beskriver kortfattad hur asylprocessen går till. När en person ansöker om asyl i Sverige, prövar Migrationsverket hens asylansökan och personen kan då få avslag på sin ansökan. Personen kan i sådana fall först överklaga till Migrationsdomstolen och sedan till Migrationsöverdomstolen. När det inte går att överklaga till högre instans, då har utvisningsbeslutet vunnit laga kraft. Personen kallas då in till Migrationsverkets återvändandeenhet för möte för att diskutera hur återvändningsprocessen ska gå till. Om man under processens gång bedömer att personen inte kommer att återvända till sitt hemland frivilligt (eller till ett annat land inom EU om det är ett Dublinärende), då kan Migrationsverket lämna över ärendet till Polismyndigheten. Polisen i sin tur kan sedan besluta att ta personen i förvar. För att polisen ska kunna göra det så krävs det att man uppfyller fyra krav. Första kravet är att det måste finnas ett verkställbart utvisningsbeslut på personen, och det andra kravet är det ska finnas en risk att personen kanske avviker eller begår brottsligt verksamhet. Därefter måste man bedöma om personen ska tas i förvar eller ställas under uppsikt. Förvar ska tillgripas om det är absolut nödvändigt, menar Ignacio Vita. Med detta menas det att man måste alltid göra en prövning om det finns andra alternativa åtgärder innan man tillgriper förvar. Fjärde kravet är att man måste överväga förvarsbeslutet mot statens intresse att verkställa utvisningen. Utöver att dessa fyra krav, som måste vara uppfyllda, ska det även motiveras klart och tydligt grunden till förvarsbesluten, samt en förklaring till varför uppsikt inte var tillräckligt.²¹

Migrationsverket, Polismyndigheter eller en domstol kan ta beslut om vilka personer som ska tas i förvar. Det finns flera grunder till varför en person kan tas i förvar. Den första är den så kallade ”verkställighetsförvar”. Om personen har fått avslag på sin asylansökan och fått beslut om avvisning eller utvisning, och om Migrationsverket bedömer att personen kommer hålla sig undan för att undvika utvisningen. I sådana fall kan personen hållas i förvar i max tolv månader. Den andra är den så kallade ”identitetsförvar”, där Migrationsverket gör en bedömning att ytterligare utredning måste göras på grund av personen inte lyckats styrka sin identitet eller göra sin identitet sannolikt. I sådana fall kan personen tas i förvar i två veckor, ett beslut som man sedan kan förlänga i flera omgångar. Tredje grunden är den så kallade ”utredningsförvar”, i situationer där Migrationsverket bedömer att personen inte medverkar i asylutredningen och kan då tas i förvar, i max 48 timmar.²²

²¹ Lisa Pelling, Maja Dahl & Ignacio Vita - Podcast ”Människor och Migration”

²² Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktningfångelser* (2016), sida 11-12

Utöver de ovan nämna kraven, kan personer tas i förvar om hen är under utredning eller verkställighet inom ramen för den så kallade ”Dublinförordningen”, och i sådana fall är det olika tidsgränser på hur länge personen kan vara försvarstagen.²³ Ärende som rör Dublinförordningen är ärende där Migrationsverket har beslutat att personen ska skickas tillbaka till ett annat EU-land och man misstänker att personen kommer hålla sig undan för att förhindra eller försvåra överföringen.²⁴ Det återkommande temat i den här diskussion är den så kallade ”avvikande risken”.

Klas Larsson, enhetschefen på förvaret i Flen, berättar under intervjun att när man gör en bedömning gällande försvarsbeslut så tittar beslutsfattarna i personens historik, och då tittar man bland annat på om personen har uttryckt ovilja eller motstånd mot beslutet som har fattats i ärendet. I sådana fall, menar Larsson, kan det beslutas att koppla in polisen i ärendet, som i sin tur fattar ett försvarsbeslut. Larsson berättar att man kan även titta i personens historik för att se om det finns grund för att misstänka om personen kommer att avvika. Larsson ger exempel och förklarar att om personen till exempel har lämnat fingeravtryck i flera olika europeiska länder och avvikit från samtliga länder, så finns det risk att personen kommer även avvika vid en eventuell av- och utvisningsbeslut tas i Sverige. I sådana fall finns det skäl att ta ett försvarsbeslut gällande personen i fråga.

Under intervjun berättar Larsson att det ska byggas fler förvar i Sverige, bland annat två nya avdelningar i Flen. Idag finns det 40 försvarsplatser i Flen, en siffra som ska stiga till 85 platser. Larsson berättar att Migrationsverket har fått direktiv från Justitiedepartementet att utöka försvarsplatserna och att det kommer ske en likadan ökning i hela Sverige.

²³ Lisa Pelling, Maja Dahl & Ignacio Vita - Podcast ”Människor och Migration”

²⁴ Migrationsverket - <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Forvar-och-uppsikt.html>

2.3 Kritik mot förvaret

*”På Migrationsverkets förvar runt om i Sverige förvaras de människor som inte har fått uppehållstillstånd utan som väntar på att deras avvisning från Sverige ska verkställas. Det kan vara människor som har bott i Sverige fem, sex, sju år, som har familj, fast anställning, körkort, id-handlingar, bankkonto och som betalar skatt. Det enda de vet när de kommer till förvaret är att de ska ut ur Sverige. När de grips av polisen få de ingen möjlighet att hämta några personliga tillhörigheter eller värdesaker, utan tas ofta till ett häkte där de blir kroppsvisiterade och fraktas sedan direkt till förvaret”.*²⁵

Citaten ovan ger en inblick i hur processen ser ut för vissa människor som hamnar på förvaret. Sverige har vid flertal tillfällen blivit fällda i internationella sammanhang för att asylsökande inte bedöms som trovärdiga under asylprocessen. ”Normen är att berättelsen ska vara sammanhängande och kronologisk. Minnesproblem, trauman, posttraumatisk stress, skam och skuld kan leda till att all information inte kommer fram direkt, eller i rätt ordning, vid asylintervjun. Att komma med uppgifter i efterhand misstänkliggörs ofta och leder till sänkt trovärdighet med risk för avslag som följd”.²⁶ Sverige har även fått kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR, som menar att man inte bör frihetsberöva asylsökande överhuvudtaget.²⁷ Ulrika Andersson (m.fl.) hävdar att många av asylsökande som överklagat sina beslut till FN:s kommitté mot tortyr och Europadomstolen har vunnit sina fall, något som författarna menar tyder på att många av dessa personer borde fått asyl i första hand.²⁸ Ignacio Vita, advokat inom asyl- och migrationsrätt, förklarar att det kan bero på att svenska domare överlag inte är vana att tillämpa internationell rätt och praxis och mänskliga rättigheter i den nationella tillämpningen i enskilda fall.²⁹ Andersson (m.fl.) menar att förvar rättfärdigas genom argumentet att det är så asylprocessen ser ut, att myndigheternas trovärdighet och asylrättens betydelse annars riskerar att urholkas.³⁰

Ignacio Vita menar att man måste ifrågasätta förvaret som fenomen och inte bara kritisera tillämpningen av det. Vita hävdar att förvar används alltför lättvindigt, vilket det inte borde göras då förvar är ett enormt intrång i förvarstagnas liv. Vita betonar att:

²⁵ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 87 (Av: Boel Skoglund - är diakon i Svenska Kyrkan).

²⁶ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 37

²⁷ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 64

²⁸ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 42

²⁹ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 64

³⁰ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 77

”vi pratar om en väldigt liten del av befolkningen som överhuvudtaget kan bli aktuella för ett sådant frihetsberövande. Det är den mest ingripande och repressiva åtgärd som en demokratisk rättsstat kan vidta mot en individ och då måste det ställas väldigt höga krav för att få göra det. När det gäller förvar så är det inte så. De här människorna har inte begått något brott, de är oftast inte farliga för sig själva eller för andra. Det enda de har gjort är att de har gjort bruk av en grundläggande mänsklig rättighet som de har fått nekad. Att staten ska ha rätt att frihetsberöva människor i det läget är allt annat än självklart”.³¹

Andersson (m.fl) hävdar att kritiken mot förvaret har generellt inte gett något som helst effekt, eller så har reformen var mycket långsam. Andersson (m.fl.) tar dock upp några förändringar som skett under 2012 och 2015, bland annat att det bestämdes om en maxtid på tolv månader (från och med att arbetet att genomföra avvisningsbeslut har påbörjats) och tillhandahållning av likartad vård på förvaren³²

2.4 Uppsikt - istället för förvar

Ignacio Vita uppger att man som regel måste uppfylla fyra olika krav (se ovan) för att kunna ta en person i förvar, och ett av dessa krav är att i första hand besluta om andra alternativ till förvar, nämligen uppsikt. Ignacio Vita menar att uppsikt är mindre inskränkande på personens frihet och integritet. Uppsikt innebär att personen en eller flera gånger i veckan måste anmäla sig till närmaste polisstation. Beslutsfattarna tittar då på om personen har en någorlunda stabil adress, där man kan nå personen. Ignacio Vita menar att lagstiftningen uttrycker tydligt att uppsikt ska komma i första hand och det är något som han menar sällan görs idag.³³ Under 2014 fick Sverige kritik från FN:s

³¹ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 67—68

³² Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 21

³³ Lisa Pelling, Maja Dahl & Ignacio Vita - Podcast ”Människor och Migration”

kommitté mot tortyr, som hävdade att Sverige placerade allt för många i förvar istället för att använda sig av uppsikt i första hand.³⁴

Röda Korsets rapport från 2012, ”Förvar under lupp”, tar upp bristen på tillämpningen av proportionalitetsprincipen. Röda Korset hävdar att man i sin forskning inte kunnat utläsa att någon individuell prövning av principen hade genomförts, samt att det saknades motivering i besluten om varför förvar användes i första hand (istället för uppsikt). I alla 953 beslut som granskades i rapporten kunde man inte se om personen först hade satts under uppsikt, men misskött det. Rapporten visar även att beslut om förvar oftast baseras på att ”individen vid något tillfälle uttalat en ovilja att återvända till hemlandet”.³⁵

Madelaine Seidlitz³⁶ hävdar att det inte gjorts mycket ändringar sedan Röda Korsets rapport kom ut under 2012. Seidlitz menar att man inte har sett några förbättringar, varken när det gäller att fler beslut ska ledda till uppsikt istället för förvar, eller att man i förvarsbesluten motiverar varför man beslutat förvar istället för uppsikt.³⁷

³⁴ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 19

³⁵ Maite Zamacona Aguirre (2012), *Röda Korset - Förvar under lupp*, sida 6

³⁶ Madelaine Seidlitz är jurist på Amnesty International, som medverkade i Röda Korsets rapport ”Förvar under lupp”

³⁷ Ulrika Andersson, m.fl. *Flyktingfängelser* (2016), sida 20

3. Teoretiska perspektiv

Nedan presenteras studiens teoretiska perspektiv, som baseras på Michel Foucaults teori om makt och maktutövning, samt Erving Goffmans teori om totala institutioner. Jag kommer använda mig av Thom Axelsson och Jonas Qvarsebos bok ”Maktens skepnader och effekter” och utgå från författarnas tolkning av Foucaults maktanalys. Goffmans teori om totala institutioner är lämplig för studiens syfte om hur livet på sådana institutioner är, både för personalen som jobbar där och för medlemmarna på låsta institutioner. Foucaults maktanalys är nödvändig för att belysa statens makt över befolkningen och grupper i samhälle.

Foucault förklarar att maktutövning härstammar från historiska styrkeförhållande mellan olika praktiker och ideér, som i sin tur leder till ideologier och politiska beslut. Axelsson och Qvarsebo menar att Foucault lägger fokus ”från maktens *vad* och *varifrån* till maktens *hur*”.³⁸ Foucault hävdar att historisk sett har maktanalysen fokuserat ganska ensidigt på det juridiska perspektivet - tvång, repression, lagen och förbudet, och att man har bortsett från några dimensioner av makten. Foucault anser att man måste lägga fokus och analysera maktens mekanismer, och vilken påverkan den har lokalt och kroppsligt. Foucault menar att ”makten inte är en utan flera och bör inte förstås som något abstrakt och övergripande, utan som något regionalt och lokalt”.³⁹

Axelsson och Qvarsebo förklarar att lagar och regler i grunden härstammande från den suveräna maktformen, som sedan utvecklades till juridiska regler, något som finns kvar i de flesta samhällen än idag.⁴⁰ Foucault menar att den nya disciplinära makten växte i samband med byråkratins och de nya institutionernas framväxt. Den disciplinära makten, till skillnad från den suveräna makten, försöker inte visa sin makt genom bland annat offentliga straff och avrättningar, utan den försöker mer ”operera utom synhåll för offentligheten: bakom fängelsets murar, på kasernområdet, i klassrummet och på fabriken”.⁴¹ Detta resulterade, enligt Foucault, i att individerna synliggjordes och gjorde de till maktens objekt. Foucault hävdar att man börjar att upprätta ”en dossier, en journal, ett bedömningsprotokoll, eller någon liknande dokumentation, där individualiteten skrivs

³⁸ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”Maktens skepnader och effekter”, sida 129-130

³⁹ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”Maktens skepnader och effekter”, sida 43

⁴⁰ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”Maktens skepnader och effekter”, sida 45

⁴¹ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”Maktens skepnader och effekter”, sida 47

fram och synliggörs på ett sätt som inte hade förekommit under den suveräna makten”.⁴² Foucault förklarar att den disciplinära makten är en maktform som bäst fungerar i en sluten miljö, såsom fängelser. Fängelser användes som en teknik för frihetsberövande och för att förändra individer, genom att få makt över individens tid och på så sätt försöka omforma personen i önskad riktning. Fokus lades på individers tankar, hjärta, sinneslag och vilja.⁴³ Foucault förklarar att man började att kontrollera individerna på dessa institutioner, man fördelade och isolerade människor så att man på lättare sätt kunde observera dem. Personalen på sådana institutioner följer ett bestämt tidsschema och en hierarkiserad övervakning. Foucault hävdar att det på dessa institutioner ”utvecklades strikta gränser mellan klient och personal och även inom personalen, och den hierarkiska övervakningen kom till uttryck bland annat genom en strikt arbetsdelning baserad på olika kompetenser”.⁴⁴

Goffman beskriver totala institutioner som ”en plats att bo och arbeta på, där ett stort antal människor i en likartad situation lever ett instängt och formellt administrerat liv tillsammans under en längre tid, avskurna från samhället utanför”.⁴⁵ Goffmans förklarar vad som kan tolkas som totala institutioner, till exempel mentalsjukhus, kloster, militärförläggningar och fängelse eller liknande institutioner där medlemmarna inte brutit mot lagen. Goffmans teori baseras på forskning han gjorde under 1959 på ett mentalsjukhus. Syftet med Goffmans studie var att se hur sådana institutioner fungerade i praktiken och är främst skriven från intagnas synvinkel, dock lyfter han upp hur personalen upplever att arbeta på sådana institutioner och hur samverkan mellan personalen och medlemmarna ser ut. I denna studie ligger fokuset främst på personalens upplevelse av att arbeta på förvaret.

Goffman förklarar totala institutioner som ”rum, våningar, byggnader eller anläggningar där det regelbundet försiggår aktiviteter av speciellt slag”.⁴⁶ Det finns både öppna, såsom centralstationen, och slutna sociala inrättningar/institutioner, såsom fängelse. Gemensamt för alla institutioner är att de har inneslutande tendenser, och att de tar en del av medlemmarnas tid och intresse i anspråk. Den inneslutande tendensen av totala institutioner är att de hindrar medlemmarna från sociala umgänge med världen utanför. Detta är ett resultat av bland annat institutionens fysiska utformning,

⁴² Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 48

⁴³ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 52-53

⁴⁴ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 55

⁴⁵ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 9

⁴⁶ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 13

såsom ”låsta dörrar, höga murar, taggtråd, klippor, skog och hed”.⁴⁷ Goffman delar in de totala institutioner i fem grupper:

1. institutioner som tar hand om personer, till exempel fosterhem eller ålderdomshem
2. institutioner som tar hand om personer som inte kan ta hand om sig själva och kanske utgöra en hot mot samhället, till exempel mentalsjukhus
3. institutioner som tar hand om personer som utgör hot och fara för samhället, till exempel fängelse
4. institutioner som har skapats för att kunna genomföra några arbetsuppgifter, till exempel militärförläggningar, arbetsläger och internatskolor
5. institutioner som tjänar som religiösa övningsplatser, till exempel kloster⁴⁸

Goffman hävdar att ”de totala institutionernas viktigaste drag är att mänskliga behov hos stora grupper av människor behandlas genom byråkratisk organisation - oavsett om detta är en obetingad, nödvändig eller lämplig social organisationsform”.⁴⁹ Detta är något som Goffman anser ger betydelsefulla konsekvenser. Goffman förklarar att när en stor grupp med människor samlas under en institution, så kan de övervakas och kontrolleras. Personalens uppgift är då att se till att medlemmarna gör det de har blivit tillsagda att göra och en eventuell lydnessbrott kan resultera att resterande medlemmar blir då ständigt övervakade. ”I totala institutioner finns det en grundläggande klyfta mellan en stor administrerad grupp, vanligen kallad de intagna, och en liten övervakande personal”.⁵⁰ Goffman menar att kontakten mellan medlemmarna och personalen oftast är begränsad och formell. Och den här klyftan mellan medlemmarna och personalen gör att medlemmarna administreras med byråkratiska medel. ”*Var och en av grupperna tenderar att uppfatta den andra i trångsynta fientliga stereotyper; personalen ser ofta de intagna som bittra, förtegn och opålitliga, medan de intagna vanligtvis ser på personalen som nedlåtande, överlägsen och elak. Personalen tenderar att känna sig överlägsen och rättfärdig; de intagna tenderar att åtminstone på ett eller annat sätt känna sig underlägsna, svaga, klandervärda och skuldbelastade*”.⁵¹

⁴⁷ Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 13

⁴⁸ Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 14

⁴⁹ Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 15

⁵⁰ Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 15

⁵¹ Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 16

Goffman menar att oavsett om den totala institutionen uppträder som en god eller en ond kraft i samhället, så har den makt och den här makten kommer alltid möta motstånd. ”Den totala institutionen är en social hybrid: den är dels en boendegemenskap, dels en formell organisation”.⁵²

4. Resultat

Resultatet kommer att analyseras med hjälp av en narrativ analysmetod. Resultatet kommer att delas upp under olika teman som syftar till att förstå personalens syn om förvaret, vad personalen anser om den kritik som har riktats mot förvaret, hur förvaret påverkar förvarstagna och vilken form av stöd som finns tillgänglig för försvarstagna. Resultatet kommer mestadels baseras på informanternas svar, men även på litteraturen. För att säkerställa informanternas anonymitet kommer jag använda mig av koder P1 till P7, baserat på de sju personer som deltog i intervjuerna.

4.1 Det positiva och negativa med att jobba på förvaret

P1: ”Det positiva är att ingen dag är sig lik. Det kan också vara negativt, ibland det blir för mycket!”

Majoriteten av informanterna har en positiv bild av förvaret och arbetsuppgifterna som omfattades av att arbeta på förvaret. Personalen känner att dagarna präglas av en stor variation, nya utmaningar och trevliga arbetskamrater. Andra uttryckte beröm för sina arbetskollegor, som menar att personalen gör ett bra arbete i bemötande gentemot förvarstagna. Samtliga av informanterna anser att det positiva med att arbeta på förvaret är att man träffar nya människor. Även om dessa människor inte alltid mår bra av att befinna sig på förvaret, vilket kan göra jobbet lite påfrestande. Informanterna menar dock att en bra kamratskap i arbetsgruppen överväger en sådan påfrestande

⁵² Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 19

situation. P6 betonar vikten av personalens bemötande gentemot förvarstagna, vilket hen anser är jättebra på förvaret i Flen. P6 förklarar att förvarstagna ska lämna Sverige inom kort framtid, att de är inlåsta och fråntagna många av sina rättigheter. P6 hävdar att trots den komplexa situationen förvarstagna befinner sig i, så försöker personalen göra så bra ifrån sig som möjligt.

P3: "Det negativa är att det ibland kan bli för mycket sympati"

Som i ovan nämnda citat, uttryckte flera i personalen att det ibland är svårt att hantera eller dölja sina känslor inför förvarstagna. P6 menar att man ibland kan beröras mer än vanligt av vissa förvarstagnas berättelser och att det kan vara lite svårt att hantera. P6 förklarar att beslut i vissa ärende väcker tankar, i synnerhet i situationer då personen haft arbete, "varit med och bidragit till samhället".

P6 menar att det kan vara jobbigt när förvarstagna inte känner att de har fått eller får den hjälp dem behöver. P6 förklarar vidare att det finns hopplöshet och oro bland förvarstagna, och att allt detta uppfyller kriterierna till psykisk ohälsa och depression. Detta är något som personalen är medveten om och man strävar efter att bemöta och hjälpa de förvarstagna så mycket som möjligt. P5 tycker att det negativa med jobbet är att man arbetar med människor som har självskadebeteende. P5 menar att det är svårt att hantera situationer när det inträffar incidenter, så som självskadebeteende eller aggressivitet som kan uppkomma. På förvaret i Flen arbetar man team-baserad och det är uppbyggt så att man jobbar mycket med förebyggande säkerhetsarbeten. P5 hävdar att man försöker möta de förvarstagna på ett värdigt och bra sätt, samt att ha ett bra förhållningssätt för att undvika några incidenter och att man försöker aktivt jobba med det hela tiden. P5 poängterar att det är viktigt att hålla en god relation till förvarstagna, utan att bli personlig men att ha empatisk förmåga.

4.2 Inte ett jobb för alla

Informanterna uppgav att de väldigt sällan tar arbetet med sig hem och försöker lämna allting på jobbet. P2 berättar att man ibland kan ta arbetet hem, speciellt då det händer något särskild under dagen, såsom bråk eller något otrevligt mot en, men även i sådana situationer så försöker hen lämna allting på jobbet efter arbetspasset. P3 berättar att hen ibland får skuld-känslor, och ger exempel på

när hen är borta från jobbet under längre perioder (såsom semester), och när hen kommer tillbaka och ser att vissa av förvarstagna är fortfarande kvar på förvaret. Dessa skuld känslor får P3 att ljuga för förvarstagna när de börjar ställa frågor om semestern eller ledigheten. P3 hävdar att det är enklare att inte berätta något eller ljuga, än att berätta sanningen att hen varit på semester, medan förvarstagna varit kvar på förvaret.

P1 menar att förvaret inte är en vanlig arbetsplats och att hen inte skulle rekommendera det till alla, eftersom det krävs en viss typ personlighet för att jobba på förvaret. Det krävs lite skinn på näsan, att kunna hantera folk och agera lite som ”halv-psykolog”. P1 fortsätter och menar att folk märker tidigt att det här jobbet inte är något för dem och då slutar arbeta där och söker sig vidare, något som P1 anser är bra både för personalen eller för förvarstagna.

P3: ”Det är viktigt att visa empati, lika viktigt är det att inte visa sympati.”

Den ovan nämnda citat är från P3, där hen menar att om man visar sympati för förvarstagna så kan de utnyttja en. P3 förklarar vad hen menar med ”utnyttja”; att förvarstagna i sådana situationer (när personalen är ”för snäll” och visar sympati) kan vilja ha saker som inte är tillåtna, till exempel verktyg, droger eller annat som är otillåtet. P3 är dock snabb med att poängtera att hen inte menar att det faktiskt händer på förvaret, utan att man vidarebefordrar och lär detta till ny personal som kommer till förvaret. Syftet är då att lära de nya anställda att vara försiktiga, att hjälpa förvarstagna men att samtidigt inte glömma reglerna.

P2 berättar att hen alltid har i åtanke när hen ser förvarstagna stå och skrika gällande något, att det kanske inte just handlar om något litet grej, utan mer om den frustrationen och oro den förvarstagne känner inför sin situation. P2 menar att det är förståeligt med den frustration hen ibland ser hos förvarstagna, och att den frustrationen riskerar att se annorlunda ut än vad det hade gjorts utanför förvaret. P4 hävdar att hen inte sätter mindre värde i att de här människorna sitter i förvaret eller vilken etnicitet personen har, att de är lika mycket värda som alla andra människor. P7 hävdar detsamma och menar att hen inte sätter någon värdering i vad de är för människor som befinner sig på förvaret och att hen försöker göra sitt jobb genom att gå in i den rollen hen har. P7 menar att man måste skilja på sin roll och vad man egentligen själv tycker och tänker. P5 däremot menar att Migrationsverket har beslutat att utvisa vissa av dessa människor, och att deras roll är då att utföra sitt jobb och göra det på ett värdigt och humant sätt. P5 tillägger att det finns andra yrken som är mer ”positiva” än att jobba på förvaret, men att hen ändå anser att arbetet på förvaret är intressant.

4.3 Hot, våld och samverkan på förvaret

Samtliga informanter menar att det sker incidenter där personalen blir utsatta för hot eller våld på arbetsplatsen, men att det händer sällan. P1 menar att det är mer vanligt att förvarstagna hamnar i konflikt med varandra, än med personalen. P4 hävdar att det händer incidenter där förvarstagna betett sig våldsamt, dock aldrig personligen mot hen. P6 tar upp att det är viktigt att man låter de (förvarstagna) uttrycka sin frustration, utan att det går till angripligheter. P7 hävdar att hen aldrig blivit utsatt för hot, våld eller någon form av aggressivitet.

P1 menar att majoriteten av förvarstagna samarbetar väl med personalen och att de ”lyder uppmaningar”, även om det kan finnas folk som ”gör revolt mot Migrationsverket”. P2 menar att samverkan mellan förvarstagna och personalen ser väldigt olika ut beroende på hur man är som person. P2 berättar att vissa av förvarstagna inte vill ha någon kontakt med personalen och att man i sådana fall måste respektera det. P5 håller med P2, att interaktionen mellan förvarstagna och personalen är väldigt olika beroende på hur personen är, att vissa av förvarstagna kanske tycker att personalen är ”skit”, medan andra kommer bra överens med personalen.

4.4 Personalens syn på kritiken mot förvaret

P3 håller inte med om den kritik som riktas mot förvaret och menar att förvaret inte alls är som fängelse, eftersom förvaret endast begränsar förvarstagnas rörlighet, alltså att de inte får gå ut hur som helst. P3 menar att eftersom förvarstagna får göra allt de vill inne på förvaret så kan det inte ses som ett fängelse, samt att personalen försöker göra deras tid på förvaret så bra som möjligt.

Enligt P3 är det stor skillnad mellan fängelse och förvaret, men hen kan ändå förstå att förvarstagna kan känna sig frihetsberövade. P3 erkänner att hen hade förmodligen hållit med förvarstagna och kritikerna, om hen inte jobbat på förvaret. P3 menar att hen trivs med sitt jobb, och inte har skuld känslor för hen har valt att arbeta på förvaret eller för sina arbetsuppgifter. Dock erkänner P3 att det ”kändes lite i början”, men att hen har lärt sig att handskas med sina känslor.

P5 menar att media och rättsorganisationer oftast överdriver med bilden av förvaret, eftersom de saknar tillgång till information om hur det ser ut i verkligheten. P5 menar att hen litar på beslutsfattarna som tar förvarsbesluten, och påstår att om hen inte haft tillit för beslutsfattarna eller för processen så hade inte hen jobbat på förvaret. P5 hävdar att även om det kan finnas gränsfall och

att det ibland kan gå fel i vissa ärenden så måste hen försöka hålla sig till det synsätt som hen känner för processen. P5 delar samma synsätt som P3, nämligen att hen inte anser att förvaret är som ett fängelse, samt att förvaret behövs.

P2 menar att förvar är en del av asylprocessen och att inte alla som ska utvisas från Sverige tas i förvar, utan det endast gäller människor som fått avslag på sin asylansökan och försöker att hålla sig undan eller ljuga om sin identitet. Det är i sådana fall rättfärdigat med förvar, hävdar P2 och förklarar att det är på detta sättet asylprocessen fungerar. P2 tillägger att de flesta människor som har fått avslag vill lämna landet frivilligt och att det i sådana fall är orimligt att sätta dem i förvar. P2 hävdar att förvar inte borde likställas med fängelse, att förvaret behövs för att kunna verkställa utvisningen och då måste personen finnas tillgänglig för att det ska gå igenom. P2 menar att om hen inte resonerat och tyckt på detta sättet, så hade hen inte valt att arbeta på förvaret. P2 tar upp vikten av att kunna känna sig trygg i sin roll, att känna att man gör det ”rätt och riktigt”.

P2 erkänner dock att hen förstår att folk kan tycka annorlunda och ha en annan syn på förvaret. P2 menar att hen har förståelse för kritiken mot förvaret, att ”man låser in människor”, eftersom man vanligtvis gör det när någon har begått brott och att förvarstagna inte har begått något brott för att hamna i sådan läge. P2 förklarar att det inte finns något mer inskränkande en stat kan göra än att frihetsberöva eller ”låsa in människor”, därför är det bra med att det finns kritiska röster och en kritisk syn på förvaret. P2 anser att det är ytterst viktigt och positivt att det finns en debatt kring förvaret i samhället idag. P2 menar att debatten sprider kunskap och informerar folket om förvarets existens och att det är viktigt att folket förstår konsekvenserna av en existerande lagstiftning och politik som man röstar på.

P1 hävdar att den bild av förvaret som målas upp av kritikerna är grundad på okunskap, eftersom ”de” inte vet vad som händer på förvaret, samt att media bidrar till att måla upp en orättvis och felaktig bild av förvaret. Hen menar att förvaret inte kan jämföras med fängelse, eftersom förvaret endast är en låst institution, att förvarstagna har ”allt” - saker som inte finns på fängelser, såsom pingisbord och playstation. P1 håller inte med kritiken och med påståenden att förvar är ”fängelse utan brott”. P1 menar att det kan finnas människor på förvaret som har begått brott, är dömda och därför har ett utvisningsbeslut. P1 menar att sådana människor (som är dömda för brott) inte ska vara ute i samhället och att det är anledningen till att de tas i förvar, så att de kan utvisas. P1 anser att Sverige är mycket bättre i jämförelse med andra länder, där människor riskerar fängelsestraff för att ha vistats illegalt i landet.

P1: "alltså om du tittar på det här stället, det är som en vanlig...jag skulle säga näst intill vanlig flyktingförlängning, fast problemet är att det är låst"

P1 påstår att förvaret existerar på grund av de regler och lagar som finns i Sverige och om man vill ändra på det så ska man gå och rösta om det. P1 menar att personalen på förvaret gör sitt bästa utifrån det uppdrag som de har fått, och att de kommer göra det till dess att uppdraget ändras. P1 håller inte med kritiken att förvaret är inhumant och tillägger att "vi har ju ändå...du såg tv-rummet? Vi har Satellit-TV, som dem kan kolla på kanaler från sitt hemland". P1 menar att även om förvaret är låst så har förvarstagna aktiviteter, gym, och internet, därför är det svårt för hen att se förvaret som inhumant. P1 fortsätter vidare och berättar att hen försöker undvika berätta för folk att hen arbetar på förvaret, eftersom "folk har så starka åsikter om Migrationsverket".

P4 påstår att de flesta (80%) som ansöker om asyl i Sverige är här för att kunna jobba svart i landet. P4 hävdar att hen har förståelse för de människor som kommer från länder med dåliga förhållanden och söker skydd i Sverige, och att det i sådana fall är självklart att de ska få stanna kvar i Sverige. Men att de flesta som kommer till Sverige (och sedan får avslag på sin asylansökan) är tjuvar, knarkare och vill inte jobba (eller vill jobba svart för att tjäna snabba pengar).

4.5 Psykisk ohälsa och rätten till vård

P2 berättar att man har ankomstsamtal med förvarstagna när de anländer till förvaret. Under ankomstsamtalet brukar man prata om vilka rutiner och regler som gäller på förvaret. Därefter pratar man lite om saker rörande personens ärende, och frågar bland annat om personen vill ha biträde. Man gör även en så kallad "suicide screening", i syfte att få en bild av personens psykiska mående. P1 berättar att man har en mall med frågor, som ställs till den förvarstagne, och att de flesta frågorna handlar om narkotika och alkohol. P2 uppger att svaren från suicid screeningen kan leda till att personen sätts under tillsyn, om det bedöms att personen mår dåligt och har självskadebeteende. P5 berättar att förvarstagna som sätts under tillsyn har en eller flera ur personalen som följer och håller ett öga på personen i fråga, i princip dygnet runt. I mer allvarliga fall kan det mobila teamet och psykiatrin kontaktas. P2 menar att personalen på förvaret inte har

någon sjukvårdsutbildning och inte kan avgöra i sådana situationer, därför skickas vissa förvarstagna till psykiatrin för professionell bedömning.

På förvaret finns även en sjuksköterska, alla vardagar mellan 09-13. När sjuksköterskan inte är på plats så kontaktar personalen 1177, vårdcentral eller det mobila psykiatriska teamet för rådgivning eller bedömning, samt 112 vid akuta fall. Samtliga informanter berättar att det ofta hålls olika sorters av samtal, samt att det ibland även finns möjlighet för frivilligorganisationer eller kyrkan att erbjuda stöd för förvarstagna. P7 hävdar att förvarstagna har möjligheten att få psykologisk stöd och vård, när det finns behov av det. Dock menar P7 att det oftast räcker med att lyssna och prata med försvarstagna.

P6 menar att många av förvarstagna som kommer till förvaret lider av psykisk ohälsa och att deras psykiska ohälsa blir ännu sämre under tiden de befinner sig på förvaret. P6 berättar att försvarstagna då hamnar i någon form av kris och upplever att allting är meningslöst, något som kan leda till att de utvecklar en depression. P6 menar att det ibland hjälper att lyssna och prata med förvarstagna, att låta de uttrycka sina känslor gör att de får lite hopp. P6 hävdar att förvarstagna som befinner sig i sådan situation oftast försöker lindra sin smärta (psykisk ohälsa) genom att vilja medicineras. P5 hävdar att man även hjälper förvarstagna att ta kontakt med till exempel Röda Korset eller om det finns någon systerorganisation i deras hemland som kan hjälpa de när de återvänder. P5 menar att man ”försöker i möjligaste mån underlätta att det ska bli så bra som möjligt” även efter de har återvänt till hemlandet. Även ärendesamtal och återvändande samtal hålls med förvarstagna, där det bland annat diskuteras ”hur ska vi göra för att skicka dig härifrån så fort som möjligt”, förklarar P1. P2 berättar även att under sådana sociala samtal kan den tidigare upprörda personen berätta om varför hen är frustrerad, arg och ledsen. P2 menar också att det känns bra för försvarstagna att kunna prata med någon på sitt språk, något som personalen ibland glömmer vikten av, då man alltid pratar engelska och svenska med förvarstagna. P2 uppger att möjligheten till tolk eller kunna prata sitt eget språk, medför att konflikten blir löst och att förvarstagna blir lugna.

P7 berättar att hen försöker hjälpa försvarstagna att hantera sin situation genom att fråga de att tänka på något annat, samt att hen försöker sitta och prata med förvarstagna, umgås med dem och få dem att koppla bort från den svåra situation som de befinner sig i. P7 tar även upp vikten av att försöka få förvarstagna att tänka på annat, genom olika aktiviteter. P7 erkänner även att försvarstagna är i en utsatt situation, men att det är också viktigt att inte fördöma dem. P7 menar att försvarstagna redan har blivit dömda av andra människor och har fått sina domar, så personalen på förvaret försöker göra så bra som möjligt för förvarstagna, utifrån de föresättningar som finns tillgängliga för

personalen. P7 hävdar att personalen försöker ha i åtanke att tiden på förvaret inte ska vara en traumatisk upplevelse för de förvarstagna. P7 erkänner att upplevelsen kanske redan är en traumatisk upplevelse för förvarstagna som har blivit hämtade av polisen och därefter släpps på förvaret, men P7 hävdar därefter att personalens syfte då är att hjälpa förvarstagna att göra det så bra som möjligt för de.

4.6 Avskiljande rummet

På förvaret finns det ett rum som heter ”avskiljande rummet”. Rummet hade en fastskruvad säng, en gul madrass och ett litet fönster. Det var skador på väggen under fönstret. Personalen berättar att dagen innan så hade de en person inne i det avskiljande rummet. Personen var upprörd och utåtagerande, därav skadorna på väggen. P4 berättar att man sätter förvarstagna i det avskiljande rummet av olika anledningar, såsom rymningsförsök eller då personen är utåtagerande mot personalen eller andra förvarstagna. I sådana fall kan personen hållas kvar i avskiljande rummet ”en, två, tre dagar eller längre”. P4 förklarar att personen kan hållas i det avskiljande rummet tills hen beter sig ”normalt” igen. P4 menar att det endast är beslutsfattare eller teamledare som tar sådana beslut.

4.7 Förvarstagnas vardag

P5 berättar att det är vanligt att förvarstagna är vakna om nätterna, tittar på tv eller sitter vid datorerna. P3 hävdar att av cirka 30-35 förvarstagna som brukar vara inne på förvaret, brukar ungefär hälften av de vara uppe om nätterna. P3 menar att det kan finnas flera olika anledningar till varför förvarstagna vänder på dygnet, bland annat att de kanske inte kommer överens med någon i personalen som jobbar dagskiftet, och därför väljer att sova under dagen och vara vakna om nätterna. Det är vanligt att de missar frukosten (som serveras halv nio) och vaknar till lunch, som serveras vid tolv-halv ett tiden. På förmiddagarna brukar det hållas olika aktiviteter och efter lunchen har de rastgårdsverksamhet (utevistelse). Under dagen kan förvarstagna träna på gymmet, spela spel, sitta vid datorn, ta emot besök (från familjen, vänner eller sina offentliga biträde). Under dagen kan det även hållas samtal mellan personalen och förvarstagna. På förvaret i Flen finns en

fast aktivitetshandledare, som jobbar alla dagar och håller i olika aktiviteter för förvarstagna. P1 berättar att utöver det planeras även andra aktiviteter av ”vanlig” personal. P1 berättar att man till exempel brukar ha pingisturneringar. Personalen berättar även att förvarstagna kan ha yoga med aktivitetshandledaren. Personalen erkänner att det ibland finns perioder då ingen kommer på planerade aktiviteter, i synnerhet när det hålls tidigt på dagarna, då sover förvarstagarna.

P7 berättar att många förvarstagna har önskemål om att kunna laga mat själv, men att det inte är tillåtet. P7 menar att det skulle bli ohållbart om alla 37 förvarstagna skulle börja laga mat, men att de däremot får baka ibland. P7 berättar även att aktiviteter är viktiga för att få förvarstagna att bryta tristessen och få de att tänka på annat än sin situation.

På förvaret i Flen finns det fast nattpersonal. Nattpersonalen berättar att deras uppgifter under natten är att se till att förvarstagna mår bra, är mätta och belåtna, samt att se till att ingen rymmer. Samtliga av nattpersonalen ger en positiv bild av att jobba på nätterna och menar att de trivs bra med sitt schema och med att jobba nätter. Nattpersonalen beskriver en mer avslappnad stämning om kvällar, i jämförelse med dagen, då det är mycket som händer. P3 menar att det på dagtid är mycket jobb kring ärenden, besök och transporter, medan man om kvällarna har sociala samtal med förvarstagna, umgås med dem, spelar pingis, playstation eller håller i andra aktiviteter.

5. Analys

I detta kapitel ska uppsatsens empiri redovisas och analyseras men här ska också studiens resultat tolkas utifrån dess teoretiska ansats, forskningsfrågor och syfte. Narrativ analys är formen som har valts för denna analys. Bryman beskriver narrativ analys som ett tillvägagångssätt att analysera kvalitativ data, som har skapats med hjälp av semistrukturerade och ostrukturerade intervjuer.⁵³

”Narrativ analys är ett angreppssätt som betonar de historier som människor berättar i intervjuer och andra slags samspel med kvalitativa forskare, och detta har av egen kraft blivit en tydlig strategi vid analys av kvalitativ data”.⁵⁴

1. Hur arbetar personalen på förvaret och hur ser interaktionen mellan förvarstagna och personalen ut?

Personalen uppger att man på förvaret i Flen arbetar team-baserat, med fokus på förebyggande säkerhetsarbeten, samt att förhindra incidenter som kan hända på förvaret, såsom hotfullt beteende mot personalen och andra förvarstagna, eller självskadebeteende. Dock sker det sällan sådana incidenter, enligt personalen. Personalen menar att man försöker hjälpa förvarstagna trots den komplexa situation som de befinner sig i, där de är inlåsta och fråntagna många av sina rättigheter. Goffman menar att intagna på totala institutioner behandlas precis som en industriell produkt som går igenom fabriksprocesser. Han förklarar att den intagne på sådana totala institutioner följs av en dossier, där personalen noggrant antecknar allt som rör sig kring den intagnes tid på institutionen. Den här dossiern måste visa vad som har gjorts i ärendet och av vem, vad som kvarstår att göra och vem som hade det sista ansvaret för personen.⁵⁵ Goffman menar att denna byråkrati måste utföras av institutionen, men att institutionen samtidigt måste respektera vissa rättigheter den intagne har i egenskap av att vara människa, även om man har frihetsberövat och fråntagit intagna deras rättigheter.⁵⁶

⁵³ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011), sida 532

⁵⁴ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011), sida 536

⁵⁵ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 59

⁵⁶ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 60

Alla försvarstagna har en dossier, där allt relevant kring personens ärende och annat som handlar om personen finns dokumenterat. På stora tavlan i personalrummet, där olika möten hålls bland personalen, står den förvarstagnes namn, nationalitet, hur länge hen ska vara på förvaret och annat relevant kring personens ärende. Vid alla förvarstagnas namn står det olika siffror, och på mötena eller under annan diskussion mellan personalen gällande de förvarstagna hänvisas det till det numret som personen har fått, inte den förvarstagnes namn. P3 berättar att personalen ibland kollar upp förvarstagnas historik för att se om det tidigare har förekommit några incidenter, om personen har betett sig hotfullt eller våldsamt, eller om det finns något annat dokumenterat kring personen. I sådana fall kan det ibland beslutas att personen direkt körs till häkten, berättar P3.

Några i personalen uppger att de ibland har skuld känslor eller har svårt att dölja sina känslor gentemot förvarstagna. Personalen förklarar att de ibland kan beröras av vissa berättelser och även om det är viktigt med sympati och empati, så är det lika viktigt att hålla sin distans till förvarstagna. Personalen menar att man ska ha en god relation till förvarstagna, utan att bli personliga med dem. En i personalen förklarar varför det är viktigt att hålla distansen och menar att förvarstagna kan utnyttja en personlig relation, genom att vilja ha saker och tjänster som inte är tillåtna på förvaret. Goffman tar upp vilka dilemman personalen på totala institutioner kan uppleva på en sådan arbetsplats. Han menar att personalen kan ha svårt att hålla distans eller tillgivenhet för de intagna. ”Faran finns alltid att en intagen ska framstå som mänsklig; om den intagne måste utstå vad som upplevs som påfrestningar kommer en personal som har medkänsla att lida”.⁵⁷

Goffman menar att man på totala institutioner har fullt utvecklade roller för personalen och för intagna, och att dessa roller måste spelas av människor som kanske redan har andra roller och attityder utanför institutionen. ”*Ju mer institutionen uppmuntrar antagandet att personal och intagna är djupt olika människotyper (vilket sker t.ex. genom regler som förbjuder informellt socialt umgänge över gränsen mellan personal och intagna) och ju mer dramatisk skillnaden mellan personal och intagna blir, desto mer oförenlig blir denna roll med aktörernas civila repertoar, och desto mer sårbar för den*”.⁵⁸ Foucault hävdar att på sådana institutioner utvecklas strikta gränser mellan ”klient och personal, och även inom personalen, och den hierarkiska övervakningen kommer till uttryck bland annat genom en strikt arbetsdelning baserad på olika kompetenser”.⁵⁹

⁵⁷ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 64

⁵⁸ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 84

⁵⁹ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 55

Några i personalen har haft liknande arbete tidigare och hävdar att de har erfarenhet av att jobba med människor på låsta institutioner. Personalen berättar att de trivs med sitt jobb, med trevliga arbetskollegor och varierande arbetsuppgifter. De berättar även att det kan bli stressigt ibland, men att de inte tar jobbet med sig hem. Flera i personalen uppger även att de inte sätter mindre värde i vad det är för människor som befinner sig på förvaret eller vilken etnicitet de har. Personalen menar att de försöker gå in i den rollen de har och försöker göra sitt jobb på ett värdigt och humant sätt. Andra uppger att det är viktigt att man känner sig trygg i sin roll. Goffman förklarar interaktionen mellan personalen och den intagne, och menar att relationen blir en form av klagomål eller krav, från den intagnes sida och försvar från personalens sida. Personalens försvar blir då en återspeglning av institutionens legitimerade syften. Goffman ger exempel på hur personalen på fängelser rättfärdigar isolering av en fånge som en ”personlighetsstödande meditation”.⁶⁰

Personalen på förvaret i Flen förklarar att interaktionen mellan personalen och förvarstagna varierar, beroende på hur man är som person. Personalen menar att vissa av de förvarstagna inte vill ha någon kontakt med personalen alls, medan andra vill det. P1 hävdar till exempel att vissa av förvarstagna ”gör revolt mot Migrationsverket” och vill inte lyda uppmaningar. P5 berättar att vissa förvarstagna tycker att personalen är ”skit”, medan andra kommer bra överens med personalen. Flera i personalen berättar att många av förvarstagna vänder på dygnet, och P3 uppger att anledningen till det är för att de kommer inte överens med några av dagpersonalen.

Goffman menar att personalen på totala institutioner ”som har ständigt kontakt med de intagna kan känna att de fått en motsägelsefull uppgift, då de måste tvinga de intagna till lydnad, samtidigt som de ska ge intryck av tillämpa mänskliga principer och förverkliga institutionens rationella målsättningar”.⁶¹ Goffman förklarar att personer på totala institutioner på ett eller annat sätt försöker undvika att acceptera de officiella regler och påtvingade roller inom institutionen. Detta motstånd är vanligt, enligt Goffman, när man påtvingar människor bestämda roller och attityder: ”där entusiasm förväntas kommer man att finna apati; där man förväntar lojalitet ska man finna motvilja; där man väntar uppmärksamhet finner man frånvaro; där motståndskraft förväntas kommer man att finna något slags sjukdom; där prestationer måste göras ska man finna inaktivitet”.⁶²

⁶⁰ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 67

⁶¹ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 71

⁶² Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 201

Personalen berättar även att man har flera olika sorter av samtal med förvarstagna, bland annat ankomstsamtal (där suicidscreening ingår), ärendesamtal och återvändande samtal. I det sistnämnda diskuteras bland annat hur man ska skicka tillbaka den förvarstagne så fort som möjligt, enligt P1. Goffman tar upp vad som händer med personer (intagna) som anländer på totala institutioner, där de fråntas på sin personlighet och identitet. Han menar att personen måste gå genom en serie förödmjukelser, förnedringar och kränkningar, och att detta är något som sätter djupa spår i personen och att personen bär med sig detta efter hen har lämnat institutionen. Goffman beskriver intagningsprocessen som ”avslipnings- eller programmerings- procedur”, där personen skalas av sin personlighet, låter sig formas och registreras som ett objekt. Detta ”objekt” matas senare in i institutionens ”administrativa maskineri och kan smidigt hanteras i rutinoperationer”.⁶³

Personalen berättar att vissa av förvarstagnas ägodelar tas ifrån dem när de anländer till förvaret, såsom mobiltelefoner med kamera (av säkerhetsskäl) och annat som kan användas för att skada sig själva eller andra människor på förvaret (till exempel sax eller tändare). Goffman menar att frånta människors personliga tillhörigheter kan vara kränkande, eftersom personen kanske förknippar en del av sig själv med dessa ägodelar. Detta sätter spår på personen och hens personligheten, eftersom hen berövas medel för att till exempel ta hand om sitt yttre. Goffman hävdar att det kan kännas förnedrande och kränkande för en vuxen person att bli tvungen att ”tigga” och be om lov att låna saker, även om det är små saker som att få låna tändare eller telefon.⁶⁴ Goffman uppger att utöver det att en vuxen människa måste fråga om lov för att kunna göra små saker, så kan personalen även neka personen som frågar om lov om någonting, eller inte bry sig och avfärda personen helt. Detta leder till att personens/intagnes handlingsautonomi bryts och att sådana förnedrande handlingar är onaturligt för en vuxen människa att göra.⁶⁵

Personalen på förvaret i Flen berättar att det görs rutinmässiga visiteringar av rummet, även under natten. Personalen går då in rummet, och visiterar rummet och fönstren. Personalen berättar att man även visiterar förvarstagna när de anländer till förvaret först, samt efter varje gång den förvarstagna får besök. Goffman skriver att vissa av de intagna även helt måste avstå från vissa viktiga saker som är självklara utanför institutionen, såsom lugn och ro för att sova eller att utomstående/personalen kommer i kontakt med familj eller andra betydelsefulla människor för personen i fråga. Detta leder

⁶³ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 20-22

⁶⁴ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 23-26

⁶⁵ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 37

till att personen förlorar sin självbestämmande rätt och personen kommer göra allt för att få kontroll över det så fort det finns möjlighet till det.⁶⁶

2. Hur påverkar förvaret förvarstagnas hälsa/ohälsa och vilken form av vård finns det tillgängligt för försvarstagna?

Personalen är medveten om att förvarstagna som befinner sig på förvaret mår dåligt. Antingen lider människorna av psykisk ohälsa innan de hamnar på förvaret eller så drabbas de av depression när de placeras där. Personalen berättar att det finns hopplöshet och oro, och att detta uppfyller kriterier för psykisk ohälsa och depression. Personalen uppger även att det sker incidenter, såsom självmordsförsök. Enligt Goffman kan den intagne på totala institutioner uppleva att deras personlighet inskränks och konsekvensen av det kan leda till att personen upplever en akut psykisk stress. Detta förvärras ytterligare om personen är trött på sin omvärld, lider av sömnproblem, undermålig föda, uppskjutna beslut eller frånvaro av stimulans för fantasin, och att allt detta förvärrar personens psykiska ohälsa.⁶⁷ Goffman menar att de totala institutionernas miljö och omgivning kan frambringa sjukdomar som personer inte hade sedan tidigare eller förvärra personernas redan existerande sjukdomar. Goffman hävdar även att sådana institutioner inte behandlar den enskilde individen, utan istället fokuserar på att behandla en stor social enhet (oftast med miniminormer).⁶⁸ Goffman uppger att ”varje gång mentalsjukhuset fungerar som en förvaringsplats inom ett nät av sådana förvaringsplatser för handläggande av offentliga omhändertaganden, förnekas servicemodellen”.⁶⁹

Personalen berättar att de försöker göra sitt bästa att bemöta och hjälpa de förvarstagna att hantera sin situation, samt att man har förståelse när vissa av försvarstagna betar sig aggressivt (”när de står och skriker om något”), eftersom det oftast handlar om att personen är frustrerad och orolig.

⁶⁶ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 31

⁶⁷ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 42

⁶⁸ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 230

⁶⁹ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 236

Som redan nämnts, görs det en suicid screening när de förvarstagna anländer på förvaret. Genom denna suicid screeningen får personalen en inblick i personens psykiska hälsa. På detta sättet bedöms och beslutas det om personalen måste hålla extra koll på personen. Om det bedöms tidigt att personen mår mycket dåligt, kan hen föras till psykiatri, men oftast räcker det med att man har tillsyn på personen under en viss period. I situationer då personen har självskadebeteende och hamnar under tillsyn, så följs hen av personalen i princip hela tiden och överallt. Goffman menar att ibland kan vissa rättigheter stå i strid med varandra, till exempel den intagnes rättigheter å ena sidan mot personalens förpliktelser att följa vissa mänskliga principer å andra sidan. Personalen, enligt Goffman, hamnar i ett dilemma i sådana situationer, till exempel när en intagen försöker begå självmord och för att försöka hålla den intagne från att skada sig själv, blir personalen tvungen att hålla den intagne under ständig uppsikt. Goffman menar att personalen då kan även bli tvungen att ibland hålla den intagne (med självskadebeteende) bunden i en stol eller säng eller låsa in hen i något mindre rum.⁷⁰

Personalen berättar att de försöker ha samtal med förvarstagna, och ordna aktiviteter för att få de förvarstagna att tänka på något annat än den situation de befinner sig i. Personalen berättar att de försöker göra det så lätt som möjligt för förvarstagna, så att tiden på förvaret inte ska vara en traumatisk upplevelse för dem, mer än det trauma de redan har upplevt. Goffman hävdar att totala institutioner bryter ner människors naturliga ordning och deras personlighet, eftersom människor på totala institutioner blir tvungna att leva alla aspekter av sitt liv under en och samma auktoritet. Människorna är omringade av andra människor, som befinner sig i samma situation, blir behandlade på samma sätt och blir tvungna att bete sig på samma sätt som alla andra inne på den totala institutionen. Goffman menar att i förväg och noggrant planerade aktiviteter också bryter ner människors naturliga ordning, eftersom dessa aktiviteter planerar personernas grundläggande behov. Goffman gör dock skillnad på två olika sorters aktiviteter, där den ena är noggrant planerade och bestämda aktiviteter, och något han kallar för flyktaktiviteter. Det sistnämnda beskriver han som något positivt ur de intagnas synvinkel, då intagna kan känna att tiden står still och känna tomhet på institutionerna. Dessa frivilliga, lättsamma och tillräckligt spännande flyktaktiviteter ger möjlighet för de intagna att glömma och tänka på något annat än sin situation. Goffman menar att flyktaktiviteter dödar tiden på ett barmhärtigt sätt.⁷¹

⁷⁰ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 62

⁷¹ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 55

Det finns även en sjuksköterska tillgänglig på förvaret, under cirka fyra timmar på vardagar. Sjuksköterskan hjälper till med mindre besvär och tar hand om medicineringen. Förvarstagna får oftast smärtstillande, lugnande eller sömntabletter. Vid allvarliga situationer kontaktas sjukvården, men för det mesta försöker man lösa problemen inom förvarets murar. Det finns inte tillgång till utbildad personal som kan erbjuda förvarstagna psykologisk stöd. Samtliga av personalen uppger dock att det oftast räcker med att lyssna på förvarstagna, men att möjligheten för professionell psykologisk hjälp finns, om behovet bedöms som vara stor och allvarlig nog.

3. Vad anser personalen om den kritik som riktas mot förvaret?

Intervjupersonerna anser att kritiken mot förvaret inte är rättvis. Personalen har en annorlunda bild av förvaret och dess funktion. Personalen anser att förvaret är nödvändigt för samhället och är en del av asylprocessen. Dessutom menar personalen att kritiken är överdriven eftersom man inte har tillgång till all information om förvaret och deras arbete. Personalen anser att man varken kan eller ska jämföra förvaret med fängelse, eftersom de förvarstagna har fler rättigheter på förvaret.

Personalen tar även upp flera exempel på varför man inte ska se förvaret som ett fängelse, bland annat att förvarstagna har mer rörelsefrihet på förvaret i jämförelse med intagna på fängelse, att förvarstagna har möjlighet att göra mer saker än intagna i fängelse. Saker som sitta vid datorn, styrketräning, spela pingis, playstation och andra aktiviteter. Goffman menar att ”många totala institutioner tycks i allmänhet fungera som förvaringsutrymmen för intagna, men de framställer sig vanligen för allmänheten som förnuftiga organisationer, medvetet utformade och alltigenom effektiva apparater, som presterar vissa officiellt erkända och officiellt gillade resultat”.⁷²

P4 har lite annorlunda bild än övriga informanter och menar att majoriteten av människor som hamnar på förvaret är där för att de har begått illegala handlingar eller försöker utnyttja systemet (genom att bland annat jobba svart eller är ”knarkare”). Goffman menar att personalen på något sätt rättfärdigar sina arbetsuppgifter och konsekvenser av det, genom att resonera att personen som hamnat på dessa totala institutioner är där av en anledning. Enligt Goffman rättfärdigar personalen att detta är ett belägg för att den intagne är en slags person som institutionen är inrättad för att omhänderta. ”En människa i ett fängelse för politiska fångar måste vara en förrädare; en människa i

⁷² Erving Goffman (1961), ”Totala institutioner”, sida 59

ett mentalsjukhus måste vara sjuk. Om hon inte vore förrädare, kriminell eller sjuk - varför skulle hon i så fall befinna sig där”.⁷³

Foucault menar att när något blivit framställt som ett objekt och ett problem så blir det ett föremål för maktutövning. Detta leder till föreställningar om vad är önskvärt och icke-önskvärt, normalt och onormalt, som i sin tur leder till ”olika tekniker för att skydda samhället från vissa individer eller för att förvara, rehabilitera, bota och forma dem som har identifierats som problem”.⁷⁴ Foucault menar att när någon/något blivit stämplad som ett problem, så blir det möjligt att styra ”problemet”, genom till exempel upplysning, lagstiftning, institutioner eller andra typer av interventioner.⁷⁵

”Problematiseringarna hänger alltså tätt samman med de olika lösningar som sedan betraktas som rimliga och önskvärda i en viss kontext”.⁷⁶ Foucault menar att makten och styrningen i slutändan alltid påverkar människors uppförande och attityder, och detta görs med hjälp av konkreta praktiker och tekniker.⁷⁷

Samtliga i personalen är överens om att kritiken mot förvaret inte är adekvat och rättvis, personalen menar att människorätsorganisationer och media överdriver om hur förvaret egentligen är.

Personalen är ense även om att tilliten man har till beslutsfattarna, som har tagit besluten om att förvarsta de personer som hamnar på förvaret. Dock är man även villig att erkänna att ibland kan det bli fel i vissa ärenden. En i personalen har en positivare syn på att ämnet debatteras i samhället allt mer, eftersom hen menar att människor måste vara medvetna om förvarets existens. P2 syftade på att folk måste vara medvetna om konsekvenserna på politiken i landet och de lagar som stiftas. Foucault förklarar att man kan härleda och förklara styrandefunktionen, alltså vilka beslutsfattarna är och på det sättet ta reda på varför saker och ting är som de är. Men bara för det ska man inte acceptera och se på makten som ”en godtycklig kraft som drabbar oss hur som helst”.⁷⁸ Foucault förklarar att det är viktigt att studera fenomen och praktiker, och inte bara de som anses vara suspekta eller dåliga, utan även praktiker och institutioner som anses goda. Det finns risk, enligt Foucault, att de goda praktiker (eller de som anses vara goda) kan betraktas som neutrala i

⁷³ Erving Goffman (1961), ”*Totala institutioner*”, sida 66

⁷⁴ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 133

⁷⁵ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 140

⁷⁶ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 147

⁷⁷ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 148

⁷⁸ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”*Maktens skepnader och effekter*”, sida 132

förhållande till makten. Och detta är något som kan bli farligt, menar Foucault.⁷⁹ För Foucault var det viktigt att analysera och fokusera på maktens utövningar, och inte bara makten i sig, utan även maktens praktiker och handlingar. Han menar att man kan analysera makten endast utifrån dess form av utövning, praktiker och effekter. Foucault ville ”synliggöra hur makten opererar i institutionella och vardagliga praktiker snarare än genom abstrakta storheter som staten och osynliga strukturer”.⁸⁰

⁷⁹ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”Maktens skepnader och effekter”, sida 120-121

⁸⁰ Axelsson & Qvarsebo (2017), ”Maktens skepnader och effekter”, sida 129

6. Diskussion och slutsatser

Med hjälp av uppsatsens resultat och analys skapas inblick in (1) hur personalen på förvaret i Flen arbetar, hur interaktionen mellan förvarstagna och personalen ser ut, (2) hur förvaret påverkar förvarstagnas hälsa och vilken form av vård finns det tillgängligt för förvarstagna, samt (3) personalens syn på kritiken som riktas mot förvaret.

- (1) Intervjupersonerna berättar att de har förståelse för förvarstagnas komplexa situation och att de mår dåligt på förvaret, men att de gör sitt bästa för att tiden på förvaret inte ska vara (mer) traumatisk för dem. Intervjupersonerna berättar att de har flera olika former av samtal med förvarstagna, håller i olika aktiviteter och försöker umgås med de, i syfte att få dem att tänka på annat än den situationen de befinner sig i. Intervjupersonerna uppger att vissa av förvarstagna inte vill ha någon kontakt med personalen, medan andra är mer öppna för det. Intervjupersonerna menar att det i sådana fall inte finns mycket att göra åt saken och respekterar när förvarstagna inte vill umgås med personalen.
- (2) Intervjupersonerna uppger att det händer ibland incidenter på förvaret och att man i sådana situationer gör sitt bästa för att lösa uppkomna situationer. Förvarstagna som har självskaдебeteende får tillsyn av personal, som måste hålla ständig koll på personen ifråga. I mer allvarliga fall kontaktas det mobila teamet och psykiatrin. Enligt min tolkning, baserad på min tid på förvaret och samtal både med intervjupersonalen och annan personal, krävs det att situationen måste vara särskild allvarligt och akut för att den förvarstagne ska kunna lämna förvaret för att få vård utanför förvaret.
- (3) Intervjupersonerna anser att kritiken mot förvaret inte är adekvat eller rättvis, och att människorättsorganisationer och media målar upp en överdriven och inkorrekt bild av förvaret. Intervjupersonerna menar att de litar på beslutsfattarna som har tagit beslutet som resulterande att förvarstagna placerades i förvar, att förvaret behövs i samhället, att förvaret är en del av asylprocessen, att de gör endast sitt jobb, att förvaret är resultat av den politik som folket röstat på, samt att om de inte hade dessa åsikter och inte trivdes med sitt jobb så hade de inte valt att jobba på förvaret.

6.1 Teoretisk reflektion

Teorin som valdes för studien var Michael Foucaults teori om makt och maktutövning, samt Erving Goffmans teori om totala institutioner. Foucaults teori om makt och maktutövning var väsentlig att använda i undersökningen eftersom den kunde belysa grunden för förvarets existens och statens maktutövning. Samtliga i personalen tog upp vikten om statens maktutövning, lagstiftningen och dess konsekvenser under intervjun. Intervjupersonerna hävdade att det är viktigt att människor diskuterar förvaret och att folk måste förstå konsekvenser för partier och politiker man röstar på, samt konsekvenserna av lagstiftningar. Goffmans teori om totala institutionen var också användbar på studiens resultat, då man kan se många likheter mellan mentalsjukhuset, som Goffman baserade sin studie på och denna studie om förvaret. Goffmans teori var även användbar för att analysera och besvara studiens syfte och frågeställningar. Goffmans teori om totala institutioner gav även en inblick i hur interaktionen mellan personalen och intagna ser ut på sådana institutioner, samt hur sådana institutioner påverkar människor i sådana miljöer.

6.2 Metodisk och empirisk reflektion

För undersökningens kvalitet var det viktigt att inte låta personliga värderingar och åsikter påverka studien på något sätt. Det var därför viktigt att ständigt hålla i minnet att inta ett neutral synsätt genom hela studiens gång, i synnerhet under formuleringen av intervjufrågor, samt under själva intervjuerna. Det var viktigt att fokusera och ständigt vara medveten om att inte påverka intervjupersonerna på något sätt. Möjligen hade intervjuerna kunnat göras bättre med färre frågor, och med större koncentration på specifika frågor som svarade på studiens syfte och frågeställningar för att på det sättet spara värdefull tid och energi. Anledningen till mängden och variationen av frågor hade säkert också sin bakgrund i bristande kunskap om förvaret och dess funktion innan studien påbörjades. Därtill kom en vilja att få veta och förstå så mycket som möjligt om förvaret. I efterhand fick undersökningen begränsas och inriktas klarare på studiens syfte och frågeställningar.

Valet av metod för studien är kvalitativ metod, med semi-strukturerade intervju. Valet av metod passade bra med studiens syfte och frågeställningar. Det var viktigt att intervjupersonerna kunde prata öppet, samtidigt som vissa frågor och ämnen behövde besvaras. En kvantitativ metod skulle inte passa för den här studien, då syftet med studien var att veta intervjupersonernas åsikter och syn på förvarsverksamheten.

6.3 Avslutande reflektioner

Den här studien bidrar med en unik inblick inuti förvaret och personalens syn på sin roll och påverkan inom förvaret. Det är ett viktigt ämne som inte debatteras tillräcklig nog i samhället och många har inte ens kännedom om förvarets existens. Förvarstagna är en gömd och glömd grupp i samhället, och det viktigt att det här ämnet diskuteras ännu mer.

Arbetet med studien väckte starka känslor och beröring, i synnerhet under intervjuerna på förvaret där förhållandena som de förvarstagna levde under blev synliga i verkligheten. I den situationen var det viktigt att inte låta studiens resultat styras av personliga åsikter och värderingar på något sätt. Syftet med studien är att ge en så korrekt och rättvis bild av förvaret som möjligt, utifrån studiens syfte och frågeställningar.

Studien väckte nya funderingar kring ämnet och för kommande studier rekommenderas att undersöka om den svenska lagstiftningen överensstämmer med internationella regleringar. Hur tillämpas lagen i praktiken? Hur ser förvarsbesluten runt om i Sverige, är det skillnad på hur olika handläggare tar sådana beslut?

Det är viktigt att sådana institutioner inte glöms bort, att de granskas och informeras om. Det krävs en granskning av lagstiftningen, för att se om Sverige bryter mot internationella överkommenser och mänskliga rättigheter. Det måste även granskas och säkerställas att lagen tillämpas på ett korrekt och värdigt sätt i praktiken, samt att inga mänskliga rättigheter kränks. Förhoppningsvis kan denna uppsats bidra till att ämnet diskuteras allt mera och att den kan få bidra med den kunskap som jag som uppsatsförfattare har fått om förvaret.

Bibliografi

1. UNHCR Sverige - <http://www.unhcr.org/neu/se/13730-ankomsten-av-flyktingar-och-invandrare-till-europa-minskar-fortsatta-rapporter-om-missforhallanden-och-dodsfall.html>
(Hämtad 2017.12.03)
2. Migrationsverket - <https://www.migrationsverket.se/download/18.2d998ffc151ac3871592564/1485556054285/Avgjorda+asyl%C3%A4renden+2016+-+Asylum+decisions+2016.pdf> (Hämtad 2017.12.05)
3. Ulrika Andersson, Elinor Hermansson, Lina Myritz och Tove Stenqvist (2016). *Flyktingfängelser - en antologi om migrationsverkets förvar*. Verbal förlag och författarna, Stockholm
4. Alan Bryman (2011). *Samhällsvetenskapliga Metoder*. Malmö: Liber.
5. Maite Zamacona Aguirre (2012), Röda Korset - *Förvar under lupp* — <http://docplayer.se/1370471-Forvar-under-lupp-en-studie-av-rattssakerheten-for-asylsokande-i-forvar.html> (Hämtad 2017.12.07)
6. Michael Welch & Liza Schuster (2005) — <https://idcoalition.org/wp-content/uploads/2008/12/article-on-uk-us-germany-and-italy-detention.pdf> (Hämtad 2017.12.15)

7. Lisa Pelling, Maja Dahl & Ignacio Vita - Podcast "*Människor och Migration*". Arena Idé, Stockholm. — <http://arenaide.se/poddar/manniskor-och-migration/> (Hämtad 2017.12.13)

8. Thom Axelsson & Jonas Qvarsebo (2017) *Maktens skepnader och effekter - Maktanalys i Foucaults anda*. Studentlitteratur AB, Lund

9. Erving Goffman (1961/2015). *Totala institutioner*. Studentlitteratur AB, Lund

Bilagor

Intervjuguide

Forskningsfrågor:

- * Hur arbetar personalen på förvaret och hur ser interaktionen mellan förvarstagna och personalen ut?
- * Vilken påverkan har förvaret på förvarstagnas hälsa/ohälsa och vilken form av stöd och vård finns det tillgänglig för förvarstagna?
- * Vad anser personalen om den kritik som riktas mot förvaret?

Intervjufrågor

1. Vad har du för akademisk utbildning/arbetslivserfarenheter?
2. Kan du berätta lite om förvaret? Kan du berätta hur en typisk arbetsdag ser ut?
3. Vad är enligt dig, det positiva och negativa med att jobba på förvaret?
4. Hur trivs personalen överlag med att arbeta här? Vad är bra/dåligt?
5. Är det stressigt att jobba på förvaret?
6. Om ja, hur hanterar ni stressen?
7. Hur är det att arbeta med människor som sitter i förvar?
8. Hur ser en typisk dag ut för förvarstagna här?
9. Hur hjälper ni förvarstagna att hantera sin situation?
10. Hur tillgodoser ni förvarstagnas behov?
 - tillgång till tolk
 - tillgång till offentligt biträde
 - psykologisk stöd/samtal
 - kontakt med omvärlden? Får förvarstagnas familjer och vänner besöka de? Och i så fall hur ofta?
 - Hur ser tillgången till sjukvården ut, både gällande somatiska och psykiska sjukdomar?

11. Hur länge får förvarstagna befinna sig på förvaret? Finns det någon max tid?
12. Finns det aktiviteter för förvarstagna, och i så fall vilka?
13. Hur bemöter ni ensamkommande barn och/eller andra barn som befinner sig på förvaret?
15. Händer det att förvarstagande är utåtagerande, om ja hur ofta? Hur hanterar ni sådana situationer?
16. Hur säkerställer Migrationsverket personalens säkerhet?
17. Hur hanteras situationer med förvarstagna som har självskadebeteende? Hur säkerställer ni deras säkerhet? Vad finns det för riktlinjer i sådana situationer och vad finns det för hjälp för förvarstagande?
18. Hur många timmar om dagen får förvarstagna vara ute?
19. Hur ser samverkan mellan förvarstagna och personalen ut?
20. Får förvarstagna dagbidrag? Vilka kriterier/krav måste vara uppfyllda för att få dagbidrag?
21. Varför får förvarstagna inte ha mobiler?
22. Vilken skift brukar du jobba?
 - Hur känns det att jobba endast dag/nattskiftet?
 - Vad är skillnader på arbetsuppgifter/stämning mellan dag- och nattskiftet?
23. Får frivilligorganisationer tillgång/möjlighet att komma in på förvaret och besöka förvarstagna?
Om ja, hur vanligt är det?
24. Vad anser ni om den kritiken som riktas mot förvaret? (Ex. att förvaret jämförs med fängelse, att det är inhumant, bryter mot mänskliga rättigheter etc.)
25. Är det något annat ni vill berätta, som jag har missat?

* Antalet frågor var högre än de ovan angivna, bland annat gällande kvinnor, barn, ensamkommande barn och HBTQ-personer. Förvaret i Flen är dock endast för vuxna män, därav ströks andra frågor som inte var relevanta för intervjun med personalen i Flen.

* Dessa frågor var grunden för intervjun, och inkluderar ej följdfrågor som ställdes under intervjun.